

پیشبینی استعداد به اعتیاد براساس سرسختی روان شناختی و تنظیم شناختی - هیجانی

علی خالق خواه^۱، نسیم مصرخانی^۲، حبیبه نجفی^۳*

۱) دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

۲) دانش آموخته کارشناسی ارشد گروه علوم تربیتی و آموزش ابتدایی، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران

۳) دانش آموخته دکتری مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

* مسئول: alikhaleg@gmail.com

تاریخ پذیرش مقاله ۹۸/۱۱/۳۰

تاریخ دریافت مقاله ۹۷/۰۸/۱۵

چکیده

پژوهش حاضر با هدف پیش بینی استعداد به اعتیاد براساس سرسختی روان شناختی و تنظیم شناختی - هیجانی انجام شد. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی می باشد. جامعه آماری را کلیه دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی شهر اردبیل (۱۳۰۰ نفر) در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ تشکیل داده اند که از میان آنها با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای ۳۷۷ دانشجو به عنوان نمونه انتخاب شدند که از این تعداد ۳۵۶ پرسشنامه قابل تحلیل بود. از مقیاس استعداد به اعتیاد اهواز زرگر و همکاران (۱۹۹۲)، پرسش نامه سرسختی روان شناختی کوباسا و همکاران (۱۹۹۷) و تنظیم شناختی هیجان گرانفسکی و همکاران (۲۰۰۱) استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون در SPSS 18 استفاده گردید. یافته های پژوهش نشان داد بین سرسختی روان شناختی و راهبردهای تنظیم شناختی - هیجانی مثبت (پذیرش، تمرکز مجدد مثبت، تمرکز مجدد بر برنامه ریزی، ارزیابی مجدد مثبت، دیدگاه پذیری) با استعداد به اعتیاد رابطه منفی معنادار ($0.30r.p < 0.01$) وجود دارد ($0.26r.p < 0.01$).

کلید واژه گان: اعتیاد، تنظیم شناختی - هیجانی، سرسختی روان شناختی.

است که طی آن، مصرف مواد با وجود پیامدهای منفی فاجعه آمیز، ادامه می یابد (جیلوها^۳، ۲۰۱۲). مصرف مواد مخدر پیامدهای مختلفی دارد که از تأثیرات شدید روی بدن، تغییر قضاوت، بینایی، گفتار، ریسک پذیری در رفتار، جرم و جنایت، درگیری با قانون، رفتارهای غیر مسئولانه جنسی گرفته تا تصادفات رانندگی منجر به جراحت و مرگ را شامل می شود به گونه ای که علت اصلی مرگ و میر در جوانان ۱۵ تا ۲۴ ساله در ایالت متحده آمریکا، تصادفات ناشی از مصرف الکل و موادمخدر می باشد (چسینگ^۴، ۲۰۱۳). بازنگری ادبیات پژوهشی نشان

مقدمه

واژه اعتیاد^۱ به معنی عادت کردن و احساس نیاز می باشد (سادوک^۲، ۲۰۱۵). اعتیاد به مواد مخدر به معنای وابستگی بیمارگونه به مصرف یک یا چند نوع ماده مخدر است که سبب بروز رفتارهای مواد جویانه شده و در صورت عدم مصرف مواد موردنظر، موجب بروز علائم محرومیت در فرد معتاد می شود (اصغری، قاسمی جوبنه، قاری، ۱۳۹۳). اعتیاد به مواد یک اختلال مزمن، عود کننده و پیچیده

³. Jiloha

⁴. Chesang

¹. addiction

². Kaplan & Sadock's

شناختی و تحمل ابهام نقش مهمی در گرایش به سوء مصرف مواد دارند. ملازاده اسفنجانی، کافی، صالحی (۱۳۸۹)، پژوهشی با عنوان مقایسه سرسختی روان شناختی و سبک های مقابله با فشار روانی در افراد معتاد و عادی انجام دادند که یافته های این پژوهش نقش مهم برخی از خصیصه های شخصیتی مانند سرسختی روان شناختی و سبک های مقابله با فشار روانی در افراد را نشان می دهد که می توانند با گرایش به اعتیاد و سوء مصرف مواد رابطه داشته باشد.

یکی از عواملی که می تواند اثرات عمیقی در استعداد به اعتیاد در دانشجویان داشته باشد، واکنش های هیجانی و راهبردهای تنظیم هیجان می باشد. تنظیم هیجان به عنوان فرآیندهایی که از طریق آنها افراد هیجانانشان را برای پاسخ به توقعات محیطی هشیارانه و ناهشیارانه تعدیل می کنند، در نظر گرفته می شود (آلداو، نولن- هوکسما و سویزر^۳، ۲۰۱۰). تنظیم هیجان به فرایندهایی اشاره می کند که به وسیله آن، ما بر این که چه هیجاناتی را تجربه کنیم، چه موقع آنها را تجربه کنیم و چگونه آنها را بیان کنیم تأثیر می گذارند (سزیگیل، بوزنی و بازیسکا^۴، ۲۰۱۲) و شکل خاصی از خود تنظیمی است. به طور کلی تنظیم هیجان یکی از عوامل اساسی بهزیستی و کنش وری موفق بوده و نقش مهم در سازگاری با وقایع تنیدگی زای زندگی ایفا می کند. معمولاً از ۹ روش تنظیم و مدیریت هیجان بحث می شود: نشخوار ذهنی، پذیرش، سرزنش خود، سرزنش دیگران، توجه مثبت مجدد، توجه مجدد به برنامه ریزی، باز ارزیابی مثبت، اتخاذ دیدگاه، فاجعه آمیز پنداری (آلدنو، نولن- هوکسما و سویزر^۵، ۲۰۱۰). شکست در تنظیم هیجان، بی نظمی نامیده می شود. بی نظمی هیجان، به عنوان روش های ناسازگارانه پاسخ به هیجانات تعریف شده است که شامل پاسخ های فاقد پذیرش، دشواری در کنترل رفتار در بستر پریشانی هیجانی و نقص در استفاده عملکردی از هیجانات به

می دهد که عوامل زیست شناختی، روان شناختی، اجتماعی و خانوادگی متعددی با سوء مصرف مواد و استعداد به اعتیاد مرتب هستند (کار، ۱۹۹۹، به نقل از قمری کیوی و مجرد، ۱۳۹۵).

یکی از ویژگی های شخصیتی مهم که در الگوهای روان شناختی افراد نقش مهمی را ایفا می کند، سرسختی روان شناختی می باشد. سرسختی یک ویژگی شخصیتی است که به عنوان یک منبع مقاومت در مواجهه با رویدادهای استرس زای زندگی عمل می کند. افراد سرسخت قدرت کنترل بر وقایع زندگی را دارند و به جای دوری از مشکلات، آنها را به عنوان فرصت پیشرفت ارزیابی می کنند (شرد و گولبی^۱، ۲۰۰۷). سرسختی دارای سه مؤلفه می باشد که شامل تعهد، کنترل و مبارزه طلبی می باشد. فردی که از تعهد بالایی برخوردار می باشد بر اهمیت، ارزش و معنای اینکه چه کسی است و چه فعالیتی انجام می دهد، باور دارد و بر همین مبنا قادر است در مورد هر آنچه انجام می دهد، معنایی بیاید و کنجکاوی خود را برانگیزد. افرادی که از کنترل بالایی برخوردارند رویدادهای زندگی را قابل پیش بینی و کنترل می دانند و بر این باورند که قادرند با تلاش هر آنچه را که در اطرافشان رخ می دهد، تحت تأثیر قرار دهند. چنین اشخاصی بر حل مشکلات به نقش خود بیش از دیگران تأکید می ورزند. افرادی که از مبارزه طلبی بالایی برخوردارند بر این باورند که تغییر جنبه طبیعی زندگی است. این افراد موقعیت های مثبت یا منفی را که به سازگاری مجدد نیاز دارند، فرصتی برای یادگیری و رشد بیشتر می دانند تا تهدیدی برای اهمیت و آسایش خود (مدی و هاردینس^۲، ۲۰۱۳). صالحی حیدرآباد، خسرویان، آگشته (۱۳۹۳) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که بین افراد سوء مصرف کننده مواد و افراد عادی در نظام های مغزی- رفتاری، سرسختی روان شناختی و تحمل ابهام تفاوت معنی داری وجود دارد و برخی از صفات شخصیتی مانند نظام های مغزی- رفتاری، سرسختی روان

³. Aldao, Nolen-Hoeksema, Schweizer

⁴. Szczygie, Buczny, & Bazinska

⁵. Aldo, Nolen-Hoeksema & Schweizer

¹. Sheard & Golby

². Maddi & Hardiness

گردید که با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها شامل سه عدد پرسشنامه می‌باشد که در ادامه توضیح داده شده است:

الف) پرسش نامه استعداد به اعتیاد (زرگر و همکاران)
 مقیاس استعداد به اعتیاد توسط وید و بوچر (۱۹۹۲) ساخته شد. این پرسشنامه، مقیاس ایرانی آمادگی به اعتیاد است که با توجه به شرایط روانی - اجتماعی جامعه ایرانی توسط زرگر (۱۳۸۵) ساخته شد (به نقل از زرگر، نجاریان و نعمی، ۱۳۸۷). این پرسشنامه از دو عامل تشکیل شده و دارای ۳۶ ماده به اضافه ۵ ماده دروغ سنج می‌باشد. نمره گذاری هر سؤال بر روی یک پیوستار از صفر (کاملاً مخالفم) تا ۳ (کاملاً موافقم) می‌باشد. البته این شیوه نمره گذاری در سؤالات شماره ۶، ۱۲، ۱۵، ۲۱ معکوس خواهد شد. این پرسشنامه دارای عامل دروغ سنج می‌باشد که شامل سؤالات شماره ۱۲، ۱۳، ۱۵، ۲۱ و ۳۳ می‌شود. برای به دست آوردن امتیاز کلی پرسشنامه باید مجموع امتیازات تک تک سؤالات (به غیر از مقیاس دروغ سنج) را با هم جمع نمود. این نمره دامنه‌ای از ۰ تا ۱۰۸ را خواهد داشت. نمرات بالاتر به منزله آمادگی بیشتر فرد پاسخ دهنده برای اعتیاد می‌باشند و برعکس. این پرسشنامه ترکیبی از دو عامل آمادگی فعال و آمادگی منفعل می‌باشد. آمادگی فعال مربوط به رفتارهای ضد اجتماعی، میل به مصرف مواد، نگرش مثبت به مواد، افسردگی و هیجان خواهی می‌باشد و در عامل دوم (آمادگی منفعل) بیشترین ماده‌ها مربوط به عدم ابراز وجود و افسردگی می‌باشد. در پژوهش زرگر و همکاران (۱۳۸۷) جهت محاسبه روایی این مقیاس از دو روش استفاده شد. در روایی ملاکی، پرسشنامه آمادگی به اعتیاد دو گروه معتاد و غیر معتاد را به خوبی از یکدیگر تمیز داده است. روایی سازه مقیاس از طریق همبسته کردن آن با مقیاس ۲۵ ماده‌ای فهرست بالینی علائم بالینی ۰/۴۵ محاسبه شده است که معنی‌دار می‌باشد. اعتبار مقیاس با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۰ محاسبه شد.

عنوان اطلاعات است (گراتز و تول^۱، ۲۰۱۰). اختلالات و علائم جسمانی گوناگونی وجود دارد که با بی‌نظمی هیجانی ارتباط دارند که شامل: ۱- درد ۲- مصرف دخانیات ۳- گسیختن ۴- اختلالات خوردن ۵- اعتیاد می‌باشند (مک لیم^۲، ۲۰۰۸). گلداسمیت^۳ (۲۰۰۹) در یک مطالعه آزمایشی، با دستکاری هیجان‌ها نشان داد که افراد گرایش پیدا می‌کنند تا از الکل به عنوان یک راهبرد مقابله‌ای و تنظیم هیجان استفاده کنند. نجفی، محمدی فر، عبداللهی (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان نقش عملکرد هیجانی و گرایش به سوء مصرف مواد: نقش مؤلفه‌های تنظیم هیجان، تحمل پریشانی و هیجان خواهی، اذعان داشتند که دشواری در مدیریت هیجان‌ها، مشکل در تحمل پریشانی و تمایلات هیجان خواهانه، از مشکلات افراد سوء مصرف کننده مواد است و این منجر به شکست در مدیریت حالات عاطفی و هیجانی این افراد می‌شود. بنابراین با توجه به افزایش روز افزون اعتیاد در جامعه و پیامدهای مخرب و ویرانگر این پدیده شوم در جامعه، در این راستا سؤال و فرضیه‌های زیر از سوی محقق طراحی گردیده است:

- ۱- بین سرسختی روان شناختی و راهبردهای تنظیم شناختی - هیجانی با استعداد به اعتیاد رابطه وجود دارد.
- ۲- بین سرسختی روان شناختی و راهبردهای تنظیم شناختی - هیجانی با استعداد به اعتیاد رابطه وجود دارد.
- ۳- سرسختی روان شناختی و راهبردهای تنظیم شناختی - هیجانی به چه میزان می‌توانند استعداد به اعتیاد را پیش بینی نمایند.

روش شناسی

طرح روش تحقیق حاضر توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری را تمامی دانشجویان شاغل به تحصیل در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ به تعداد ۱۳۰۰ نفر تشکیل داده که حجم نمونه به تعداد ۳۷۷ نفر برآورد

1. Gratz & Tull
 2. McKlem
 3. Goldsmith

ب) پرسشنامه سرسختی روان شناختی کوباسا

پرسش نامه سرسختی روان شناختی توسط کوباسا و همکارانش در سال ۱۹۷۹ برای اندازه گیری سرسختی روان شناختی از (مقیاس بررسی دیدگاه های شخصی) تهیه شده است. این مقیاس یک پرسشنامه ۵۰ آیتمی است که سه خرده آزمون را در بر می گیرد. همچنین بر اساس طیف لیکرت شکل گرفته و دارای دامنه ای از ۰ تا ۳ می باشد. سرسختی که ریشه در فلسفه وجودی دارد، مقیاسی است که میزان تمایل فرد را به ایجاد پیوند با خویشتن و جهان بیرونی نشان می دهد. پرسشنامه سخت رویی کوباسا از سه مؤلفه تعهد (شامل سؤالات: ۱-۸-۱۱-۱۴-۱۷-۲۰-۲۳-۲۶-۲۹-۳۲-۳۸-۳۹-۴۱-۴۴-۴۷-۵۰)، چالش (شامل سؤالات: ۲-۶-۹-۱۲-۱۵-۱۸-۲۱-۲۴-۲۷-۳۰-۳۳-۳۶-۳۷-۴۰-۴۳-۴۶-۴۹) و کنترل (شامل سؤالات: ۳-۴-۵-۷-۱۰-۱۳-۱۶-۱۹-۲۲-۲۵-۲۸-۳۱-۳۴-۳۵-۴۲-۴۵-۴۸) تشکیل شده است. نمره گذاری به صورت طیف لیکرت سه گزینه ای، اصلا صحیح نیست (۰)، تا حدودی صحیح (۱)، تقریباً صحیح (۲)، کامل صحیح (۳) انجام گرفته است. و سؤالات ۶ تا ۲۱ و ۲۸ تا ۵۰ نمره گذاری معکوس دارند. ضریب پایایی اعتبار کنترل، تعهد و چالش به ترتیب ۷۰٪، ۵۲٪ و ۵۲٪ به دست آمد. این ضرایب برای کل صفت سرسختی ۷۵ محاسبه شده است (قربانی، ۱۳۷۱).

ج) پرسش نامه تنظیم شناختی - هیجانی

پرسشنامه تنظیم شناختی - هیجانی توسط گرانفسکی و همکاران (۲۰۰۱) تدوین شده است، این پرسشنامه، چند بعدی و یک ابزار خود گزارشی است که دارای ۳۶ ماده است و دارای فرم ویژه بزرگ سالان و کودکان می باشد. مقیاس تنظیم شناختی هیجان، ۹ راهبرد شناختی ملامت خویش (۱، ۱۰، ۱۹، ۲۸)، پذیرش (۲، ۱۱، ۲۰، ۲۹)، نشخوار گری (۳، ۱۲، ۲۱، ۳۰)، تمرکز مجدد مثبت (۴، ۱۳، ۲۲، ۳۱)، تمرکز مجدد بر برنامه ریزی (۵، ۱۴، ۲۳، ۳۲)، ارزیابی مجدد مثبت (۶، ۱۵، ۳۳، ۳۴)، دیدگاه پذیری (۷، ۳۴، ۲۵، ۱۶)، فاجعه انگاری (۸، ۱۷،

۳۵، ۲۶) و ملامت دیگران (۹، ۳۶، ۲۷، ۱۸) را ارزیابی می کند. طیف پاسخ گویی آن از نوع لیکرت به صورت همیشه (۵)، اغلب (۴)، مرتباً (۳)، گاهی (۲)، هرگز (۱) می باشد و در دامنه ای از ۴ تا ۲۰ قرار می گیرد و جمع کل نمرات در دامنه ای از ۳۶ تا ۱۸۰ قرار می گیرد. در بررسی مشخصات روان سنجی آزمون گرانفسکی و همکاران (۲۰۰۱) پایایی آزمون را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب برابر با ۰/۹۱، ۰/۸۷، ۰/۹۳ به دست آوردند. در ایران نیز روایی آزمون از طریق همبستگی نمره کل با نمرات خرده مقیاس ها آزمون بررسی شد که دامنه ای از ۰/۴۰ تا ۰/۶۸ با میانگین ۰/۵۶ را در بر می گرفت که همگی آنها معنادار بودند. در سال ۱۳۸۲ پایایی پرسشنامه در فرهنگ ایرانی توسط یوسفی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس های شناختی ۰/۸۲ گزارش شد.

یافته ها

نتایج آمار توصیفی به صورت جدول (۱) می باشد:

جدول ۱- توزیع نمرات دانشجویان در متغیرهای مورد مطالعه

فاکتورها	میانگین	انحراف استاندارد	خطای اندازه گیری
سرسختی روان شناختی	۸۸،۴۷	۱۰،۵۴	۳،۵۳
ملامت خویشتن	۱۰،۷۵	۱،۹۰	۴،۹۵
پذیرش	۱۱	۲،۳۹	۹،۳۶
تمرکز مجدد مثبت	۱۱،۵۰	۱،۶۹	۱،۰۷
تمرکز مجدد برنامه ریزی	۱۰،۸۰	۲،۱۴	۱۷،۷۱
ارزیابی مجدد مثبت	۸،۵۵	۱،۵۰	۱،۰۷
دیدگاه پذیری	۹،۷۵	۱،۹۲	۸،۱۳
فاجعه سازی	۷،۷۵	۱،۵۱	۷،۵۶
ملامت دیگران	۹،۷۵	۲،۲۶	۲،۱۳
استعداد به اعتیاد	۵۳،۳۰	۴،۰۷	۱،۸۹

با توجه به جدول ۲ که سطح معناداری بزرگتر از ۰،۰۱ می باشد، توزیع متغیرها در نمونه مورد مطالعه از حالت نرمالی برخوردار می باشد ($p < ۰،۰۱$).

۰/۰۱	-۰/۴۸	۱۰۰	تمرکز مجدد بر برنامه ریزی
۰/۰۱	-۰/۱۵	۱۰۰	ارزیابی مجدد مثبت
۰/۰۱	-۰/۲۵	۱۰۰	دیدگاه پذیری
۰/۰۱	۰/۱۹	۱۰۰	فاجعه سازی
۰/۰۱	۰/۳۴	۱۰۰	ملامت دیگران

همان طور که در جدول ۵ مشاهده می شود، تقریباً ۳۳٪ از واریانس استعداد به اعتیاد دانشجویان بر اساس متغیر سرسختی روان شناختی قابل پیش بینی است. نسبت F نیز بیانگر این است که رگرسیون متغیر استعداد به اعتیاد بر اساس متغیرهای سرسختی روان شناختی معنادار می باشد. نسبت F بیانگر این است که رگرسیون استعداد به اعتیاد دانشجویان بر اساس متغیر سرسختی روان شناختی راهبرد معنادار می باشد.

جدول ۵- خلاصه مدل تحلیل رگرسیون و تحلیل واریانس مدل رگرسیون جهت پیش بینی استعداد به اعتیاد در دانشجویان

Sig	F	میانگین مجذورات	Df	مجموع مجذورات	منبع تغییرات
۰/۰۱	۷۸/۱۲	۸۷۶/۷۷	۱	۸۷۶/۷۷	رگرسیون
-	-	۱۱/۲۲	۱۵۷	۱۷۶۱/۹۱	باقیمانده
-	-	-	۱۵۸	۲۶۳۸/۶۹	کل

$R=۰۵۷$ $R^2=۳۳$

همان طور که در جدول ۶ مشاهده می شود، متغیر سرسختی روان شناختی با بتای $-۰/۵۷$ ($p < ۰/۰۱$)، $-۸/۸۳$ ($T=$ به طور منفی معناداری می تواند استعداد به اعتیاد دانشجویان را پیش بینی نماید.

جدول ۲- بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش

مؤلفه ها	آزمون کولموگروف اسمیرنف	سطح معناداری
استعداد به اعتیاد	۱,۶۷	۰,۱۳
سرسختی روان شناختی	۲,۴	۰,۲۳
تنظیم شناختی- هیجانی	۱,۲۳	۰,۵۶

همانطور که در جدول ۳ مشاهده می شود، بین سرسختی روان شناختی با استعداد به اعتیاد دانشجویان ($57/0=r p < ۰/۰۱$)، رابطه منفی معناداری وجود دارد.

جدول (۳): ضریب همبستگی بین سرسختی روان شناختی با

استعداد به اعتیاد دانشجویان

متغیرها	R	N	Sig
سرسختی روان شناختی	-۰/۵۷	۱۰۰	۰/۰۱

همانطور که در جدول ۴ مشاهده می شود، بین ملامت خویشتن با استعداد به اعتیاد دانشجویان ($p < ۰/۰۱$)، پذیرش با استعداد به اعتیاد ($p < ۰/۳۸$)، نشخوار گری با استعداد به اعتیاد ($p < ۰/۰۱$)، فاجعه سازی با استعداد به اعتیاد ($p < ۰/۰۱$)، و ملامت دیگران با استعداد به اعتیاد ($p < ۰/۰۱$)، رابطه مثبت معنادار و بین تمرکز مجدد مثبت با استعداد به اعتیاد ($p < ۰/۳۴$)، تمرکز مجدد بر برنامه ریزی با استعداد به اعتیاد ($p < ۰/۴۸$)، ارزیابی مجدد مثبت با استعداد به اعتیاد ($p < ۰/۱۵$)، و دیدگاه پذیری با استعداد به اعتیاد ($p < ۰/۲۵$)، رابطه منفی معناداری وجود دارد.

جدول ۴- ضریب همبستگی بین مؤلفه های تنظیم شناختی-

هیجانی با استعداد به اعتیاد

متغیرها	R	N	Sig
ملامت خویشتن	۰/۲۸	۱۰۰	۰/۰۱
پذیرش	۰/۳۸	۱۰۰	۰/۰۱
نشخوار گری	۰/۱۱	۱۰۰	۰/۰۱
تمرکز مجدد مثبت	-۰/۳۵	۱۰۰	۰/۰۱

جدول ۶- ضرایب بتا و آزمون معناداری t برای متغیرهای پیش بین

متغیر ملاک	متغیرهای پیش بین	B	STE	B	T	Sig
استعداد به اعتیاد	مقدار ثابت	۷۳/۰۴	۲/۲۵	-	۳۲/۴۴	۰/۰۱
	سر سختی روان شناختی	-۰/۲۲	۰/۰۲	-۰/۵۷	-۸/۸۳	۰/۰۱

همان طور که در جدول ۷ مشاهده می شود، تقریباً ۵۱٪ از واریانس استعداد به اعتیاد دانشجویان بر اساس متغیرهای تنظیم هیجان و مؤلفه هایش قابل پیش بینی است. نسبت F بیانگر این است که رگرسیون استعداد به اعتیاد دانشجویان بر اساس مؤلفه های تنظیم هیجان معنادار می باشد.

جدول ۷- خلاصه مدل تحلیل رگرسیون و تحلیل واریانس مدل رگرسیون جهت پیش بینی استعداد به اعتیاد

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	Df	میانگین مجذورات	F	Sig
رگرسیون	۱۳۵۹/۹۶۶	۱۹	۱۵۱/۱۰	۱۷/۶۸	۰/۰۱
باقیمانده	۱۲۸۱/۶۳	۱۵۰	۸/۵۴	-	-
کل	۲۶۴۱/۶۰	۱۵۹	-	-	-
				$R^2=۵۱$	$R=۷۱$

همان طور که در جدول ۸ مشاهده می شود، متغیر ملامت خویشتن با بتای ۰/۱۱ ($T=۰/۹۵$ ، $p < ۰/۰۱$)، پذیرش با بتای ۰/۸۲ ($T= -۵/۲۷$ ، $p < ۰/۰۱$)، نشخوار گری با بتای ۰/۶۲ ($T= ۷/۵۵$ ، $p < ۰/۰۱$)، فاجعه سازی با بتای ۰/۰۱ ($T=۰/۱۶$ ، $p < ۰/۰۱$) و ملامت دیگران با بتای ۰/۴۶ ($T= ۵/۷۰$ ، $p < ۰/۰۱$)، به طور مثبت معناداری و متغیرهای تمرکز مجدد مثبت با بتای ۰/۱۱ ($p < ۰/۰۱$)، تمرکز مجدد بر برنامه ریزی با بتای ۰/۰۱ ($T=-۱/۳۲$)، تمرکز مجدد مثبت با بتای ۰/۱۰ ($T= -۰/۱۰$ ، $p < ۰/۰۱$)، ارزیابی مجدد مثبت با بتای ۰/۲۰ ($T= -۲/۱۷$ ، $p < ۰/۰۱$) و دیدگاه پذیری با بتای ۰/۰۳ ($T= -۰/۳۸$ ، $p < ۰/۰۱$)، به طور منفی معناداری می تواند استعداد به اعتیاد دانشجویان را پیش بینی نماید.

جدول (۸): ضرایب بتا و آزمون معناداری t برای متغیرهای پیش بین

متغیر ملاک	متغیرهای پیش بین	B	STE	B	T	Sig
	مقدار ثابت	۵۸/۲۹	۲/۸۷	-	۲۰/۳۰	۰/۰۱
	ملامت خویشتن	۰/۲۴	۰/۲۵	۰/۱۱	۰/۹۵	۰/۰۱
	پذیرش	۱/۳۹	۰/۲۶	۰/۸۲	۵/۲۷	۰/۰۱

استعداد به اعتیاد					
۰/۰۱	۷/۵۵	۰/۶۲	۰/۲۰	۱/۵۳	نشخوار گری
۰/۰۱	-۱/۳۲	-۰/۱۱	۰/۲۱	-۰/۲۸	تمرکز مجدد مثبت
۰/۰۱	-۰/۱۰	-۰/۰۱	۰/۱۷	-۰/۰۱	تمرکز مجدد بر برنامه ریزی
۰/۰۱	-۲/۱۷	-۰/۲۰	۰/۲۵	-۰/۵۵	ارزیابی مجدد مثبت
۰/۰۱	-۰/۳۸	-۰/۰۳	۰/۱۷	-۰/۰۶	دیدگاه پذیری
۰/۰۱	۰/۱۶	۰/۰۱	۰/۲۳	۰/۰۳	فاجعه سازی
۰/۰۱	۵/۷۰	۰/۴۶	۰/۱۴	۰/۸۲	ملامت دیگران

بحث و نتیجه گیری

مثبت یا منفی را که به سازگاری مجدد نیاز دارند، فرصتی برای یادگیری و رشد بیشتر می دانند تا تهدیدی برای اهمیت و آسایش خود (مدی و هاردینس، ۲۰۰۶).

یافته دوم پژوهش نشان داد بین راهبرد های هیجانی مثبت (پذیرش، تمرکز مجدد مثبت، تمرکز مجدد برنامه ریزی، ارزیابی مجدد مثبت) با استعداد اعتیاد همبستگی منفی و بین راهبردهای هیجانی منفی (ملامت خویش، نشخوار گری، فاجعه سازی، ملامت دیگران) همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. یافته های پژوهش حاضر با یافته های گلداسمیت (۲۰۰۹) و نجفی، محمدی فر (۲۰۰۹) همسو می باشد.

در تبیین یافته حاضر می توان بیان کرد تنظیم هیجان به عنوان فرایند آغاز، حفظ، تعدیل و یا تغییر در بروز، شدت یا استمرار احساس درونی و هیجان مرتبط با فرایندهای اجتماعی- روانی و فیزیکی در به انجام رساندن اهداف فرد تعریف می شود (ویمز و پینا^۱، ۲۰۱۰). تنظیم شناختی هیجان، پدیده‌ای پیچیده است و تحت تأثیر عواملی چون انگیزه، صفات شخصیتی، مزاج، جنسیت، عوامل فرهنگی و محیطی قرار می گیرد (مرتاج و تدآ، ۲۰۰۴). در تبیین اینکه دانشجویانی که از راهبرد های شناختی هیجان منفی بیشتر استفاده می کنند، استعداد بیشتری در گرایش به اعتیاد دارند می توان گفت که

نتایج پژوهش حاضر نشان داد بین سرسختی روان شناختی و استعداد به اعتیاد رابطه منفی معنادار وجود دارد و سرسختی روان شناختی قابلیت پیش بینی استعداد به اعتیاد را دارد. یافته پژوهش حاضر با یافته‌های مؤمنی و کریمی (۱۳۹۴)، صالحی حیدرآباد، خسرویان، آگشته (۱۳۹۳) و ملازاده اسفنجانی، کافی، صالحی (۱۳۸۹) همسو می باشد. در خصوص تبیین نتایج به دست آمده می توان بیان نمود با توجه به مؤلفه های تعهد، کنترل مبارزه جویی متغیر سرسختی روان شناختی می توان پیش‌بینی نمود افرادی که واجد این ویژگی ها هستند در مقابل فشارهای شغلی، خانوادگی و اجتماعی که اغلب اجتناب ناپذیرند، تحمل بیشتری داشته و لزومی به استفاده از روش های غیر منطقی جهت کنترل هیجان های خود نداشته باشند (زرگر، نجاریان و عامی، ۱۳۸۷). لذا در صورت قرار گیری در موقعیت های اعتیاد بر انگیز از سرسختی روان شناختی به منظور کنترل خود استفاده می نمایند. افرادی که از کنترل بالایی برخوردارند رویدادهای زندگی را قابل پیش بینی و کنترل می دانند و بر این باورند که قادرند با تلاش هر آنچه که در اطرافشان رخ می دهد را تحت تأثیر قرار دهند. چنین اشخاصی بر حل مشکلات به نقش خود بیش از دیگران تأکید می ورزند. افرادی که از مبارزه طلبی بالایی برخوردارند بر این باورند که تغییر جنبه طبیعی زندگی است. این افراد موقعیت‌های

¹ - Vimz & Pina

² - Murtagh & Todd

به جای تفکر درباره رخداد منفی و نیز دادن معانی مثبت به این وقایع و در نظر گرفتن اینکه چالش‌ها فرصتی برای قوی تر کردن است و تفکرات مربوط به برنامه ریزی منجر به عملی نظیر عمل یا رفتاری که از طریق برنامه ریزی و برآورد سود و زیان انتخاب شده است، می‌باشد و باعث می‌شود، تا فرد از عواقب منفی رفتار بی برنامه به دور باشد. راهبرد تحت نظر قرار دادن با اعمال دید نسبت، باعث می‌شود فرد عمل یا رخداد ناخوشایند را در جای حقیقی خود قرار داده و زیاد به فاجعه سازی و نشخوار ذهنی که موجب بدتر شدن شرایط می‌شوند، نپردازد.

بنابراین با توجه به شیوع بالای اعتیاد و اهمیت این موضوع به خصوص در جامعه کنونی پیشنهاد می‌شود که عوامل مؤثر دیگر در گرایش به اعتیاد شناسایی شود تا بتوان با یک برنامه ریزی درست از گسترش این پدیده شوم در جامعه مقابله کرد. از آنجا که این پژوهش فقط در بین دانشجویان اجرا شده در تعمیم نتایج به گروه‌های دیگر باید با احتیاط برخورد شود.

تشکر و قدردانی

نویسندگان مقاله مراتب تقدیر و تشکر خود را از دانشجویان دانشگاه محقق اردبیلی و مسئولین محترم این دانشگاه که در به انجام رسیدن این پژوهش آنها را یاری نمودند، ابراز می‌دارند.

توانایی مدیریت صحیح هیجان‌ها به هنگام رویارویی با رویداد‌های محیطی تنیدگی زاء این امکان را برای افراد فراهم می‌کند تا از بروز هیجان‌های منفی و رفتار‌های نا سازگارانه جلوگیری کنند. متون پژوهشی نشان داده است افرادی که از راهبرد‌های شناختی ضعیف مانند: نشخوار گری، فاجعه سازی و ملامت خویش استفاده می‌کنند، نسبت به سایر افراد، در برابر مشکلات هیجانی، بیشتر آسیب پذیر می‌باشند. در حالی که در افرادی که از راهبردهای مطلوب دیگر مانند ارزیابی مجدد استفاده می‌کنند، آسیب پذیری کمتری دارند. تفکراتی چون غرق شدن فرد در تفکر درباره رخداد منفی باعث جدایی فرد از اطرافیان یا طرد از سوی آنها و نیز باعث تحریک کینه جویی می‌شود. تفکر انتقادی درباره خود یا مقصر دانستن خود موجب خود ارزشی پایین می‌باشد که باعث اختلال در عملکرد اجتماعی می‌شود، متهم کردن و مقصر دانستن دیگران به خاطر وقایعی که احتمالاً خود فرد نیز مقصر است، خوشایند کسی نیست و در اکثر مواقع منجر به پرخاشگری که آفتی برای زندگی اجتماعی است و یا تفکراتی نظیر وحشتناک و اسفناک یا دید اغراق‌گونه نسبت به یک رخداد، که یک تحریف شناختی بوده، می‌گردد و با بخشش رابطه منفی دارد زیرا فرد از رخداد چنان برداشتی دارد که غیر قابل بخشش است در حالی که برای زندگی گروهی اجتماعی، بخشش از ملزومات می‌باشد. در مورد این یافته که دانشجویانی که از راهبردهای سازگار تنظیم شناختی هیجان (پذیرش، تمرکز مجدد مثبت، باز ارزیابی مثبت، توجه مجدد به طرح ریزی و رسیدن به یک دورنما) در مواجهه با رخداد منفی بیشتر استفاده می‌کنند، می‌توان گفت با توجه به اینکه در زندگی بعضی از شرایط یا قابل تغییر نیستند یا به سختی می‌توان شرایط را عوض کرد، پذیرش به فرد کمک خواهد کرد تا چنین شرایطی را پذیرفته و سعی در کنار آمدن با آنها بکند (عبدی، باباپور خیرالدین و فتحی، ۱۳۸۹). تفکراتی چون برگرداندن توجه و تمرکز خود به صورت مثبت بر روی مسائل شادی بخش و خوشایند

منابع

- قمری کیوی، حسین، مجرد، آرزو. (۱۳۹۵). پیش بینی گرایش به اعتیاد با استفاده از سبک دلبستگی و تکانشگری، سلامت و مراقبت، (۱) ۱۸: ۲۷-۱۷.
- ملازاده اسفنجانی، رحیم، کافی، موسی، صالحی، ایرج. (۱۳۸۹). مقایسه سرسختی روان شناختی و سبکهای مقابله با فشار روانی در افراد معتاد و عادی، اعتیاد پژوهی سوء مصرف مواد، (۱۷) ۲: ۵۷-۴۱.
- نجفی، محود، محمدی فر، محمد علی، عبدالهی، معصومه (۱۳۹۴). نقش عملکرد هیجانی و گرایش به سوء مصرف مواد: نقش مؤلفه های تنظیم هیجان، تحمل پریشانی و هیجان خواهی، سلامت اجتماعی و اعتیاد، (۵) ۲: ۶۸-۵۳.
- Aldo.A., Nolen-Hoeksema.S & Schweizer.S (2010). *Emotional regulation strategies across psychopathology*; Clinical Psychology Review; 30: 217-237.
- Chesang.RK (2013). *Drug abuse among the youth in Kenya*; International Journal of Sciences & Technology Research; 2(6): 2277-8616.
- Goldsmith.A.A., Tran.G.Q., Smith.J.P & Howe.S.R (2009). *Alcohol expectancies and drinking motives in college drinker*; Addictive Behavior; 34: 505-513
- Gratz.K.L & Tull.M.T (2010). *The Relationship Between Emotion Dysregulation and Deliberate Self-Harm Among Inpatients with Substance Use Disorders*; Cognitive therapy and research; 34: 544-553.
- Gumora.G & Arsenio.WF (2002). *Emotionality emotion regulation and school performance in middle school children*; J Sch Psychol; 40: 397-416.
- Jiloha.RC (2010). *Biological basis of tobacco addiction: Implications for smoking-cessation treatment*; Indian Journal of Psychiatry; 52(4): 301-307.
- اصغری، فرهاد، قاسمی جوینده، رضا، قاری، ملیکه (۱۳۹۳). نقش سلامت خانواده اصلی و ویژگی های شخصیتی در آمادگی اعتیاد دانشجویان دختر، انتظام اجتماعی، (۴) ۶: ۶۴-۴۷.
- زرگر، یداله، نجاریان، بهمن، نعمی، عبدالزهرا. (۱۳۸۷). بررسی رابطه ویژگی های شخصیتی (هیجان خواهی، ابراز وجود و سرسختی روان شناختی)، نگرش مذهبی و رضایت زناشویی با آمادگی اعتیاد به مواد مخدر در کارکنان یک شرکت صنعتی در اهواز، علوم تربیتی و روانشناسی، (۱) ۳: ۹۹-۱۲۰.
- سادوک و سادوک (۲۰۱۵). خلاصه روان پزشکی بر اساس *DSM-5* مترجم، گنجی، مسعود (۱۳۹۴). تهران: ساوالان.
- صالحی حیدرآباد، مجتبی، خسرویان، بهروز، آگشته، منصور (۱۳۹۳). نظام های مغزی- رفتاری، سرسختی روان شناختی و تحمل ابهام در افراد سوء مصرف کننده مواد و افراد عادی، دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، (۴) ۱۵: ۱۰۹-۱۰۲.
- عبدی، سلمان، باباپور خیرالدین، جلیل، فتحی، حیدر (۱۳۸۹). رابطه سبک های تنظیم هیجان شناختی و سلامت عمومی دانشجویان، مجله دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی، (۴) ۸: ۲۶۴-۲۵۸.
- قربانی، نیما (۱۳۷۱). پیامد های فیزیولوژیک در روان شناختی شک مقاومت و افشای هیجانی در روان درمانگری، تهران: دانشگاه تربیت مدرس، رساله دکتری.

- Maddi .S R. Hardiness .(2013). *Turning Stressful Circumstances into Resilient Growth*; Dordrecht; New York : Springer.
- McKlem.G.L .(2008). *Practitioners guide to emotion regulation in school-aged children*; Springer Press.
- Murtagh, A. M & Todd, S. A. (2004). *Self-regulation: A challenge to the strength model*; Journal of articles in support of Null hypothesis; 3(1): 19-51.
- Sheard .M & Golby. J .(2007). *Hardiness and undergraduate academic study: The moderating role of commitment*; Pers Indiv Differ; 43 (3): 579-88.
- Szczygie.D., Buczny.J & Bazinska .R .(2012). *Emotion regulation and emotional information processing: The moderating effect of emotional awareness*; Personality and Individual Differences, 52: 433– 437.
- Vimz.B & Pina.W.(2010). *The Assessment of Emotion Regulation Improving Construct Validity in Research on Psychopathology in Youth*; Journal of Psychological Behavior Assessment; 2 (3): 44-76

Quarterly Journal of Educational Psychology

Islamic Azad University Tonekabon Branch

Vol. 10, No. 4, Winter 2019, No 40

Journal of Educational
Psychology

Perdiction of Addiction Potential Based on Psychological hardiness and Cognitive Emotion Regulation

Ali Khaleghkhan¹, Nasim Mesrkhani², Habibeh Najafi^{3*}

- 1) Associate Prof, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran
- 2) M.A student, Department of Educational Sciences and Elementary Education, Ardabil Branch, Islamic Azad University, Ardabil, Iran
- 3) Ph.D. in Educational Management, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran

Abstract

The aim of this study was to predict the Addiction Potential Based on Psychological hardiness and cognitive emotion regulation in Students. The design of this study was correlational and statistical population comprised of all students in University of Mohaghegh Ardabili in the academic year 2017-2018, from this population 377 students were selected using Cluster random sampling, from this population, 356 questionnaires were analyzed. The tools were Zargar and et al Addiction potential scale (1992), Kobasa and et al hardiness questionnaire (1997) and Granfsky and et al cognitive emotion regulation questionnaire (2001). Data analysis was performed through Pearson's correlation coefficient and regression analysis. The finding showed negative significant correlation between Psychological hardiness and positive cognitive-emotional regulation strategies (Acceptance, positive refocusing, refocus on planning, positive reappraisal, perspective) ($r = - 0.30$; $p < 0.01$) and positive significant correlation between Negative cognitive-emotional regulation strategies (Self-blame, Rumination, catastrophizing, blaming others) ($r = 0.26$; $p < 0.01$).

Keywords: Addiction; Cognitive Emotion Regulation; Psychological hardiness.
